

**HUR PÅVERKAR SPRÅKET UPPLEVELSEN AV DEN SO-
CIALA IDENTITETEN? EN STUDIE AV TVÅSPRÅKIGA
FINLANDSSVENSKA UNGDOMAR**

Henna Tynjälä
Magisteravhandling
Svenska språket
Institutionen för språk- och
kommunikationsstudier
Jyväskylä universitet
Våren 2022

JYVÄSKYLÄN YLIOPISTO

Tiedekunta Humanistis-yhteiskuntatieteellinen	Laitos Kieli- ja viestintätieteiden laitos
Tekijä Henna Tynjälä	
Työn nimi Hur påverkar språket upplevelsen av den sociala identiteten? En studie av tvåspråkiga finlandssvenska ungdomar.	
Oppiaine Ruotsin kieli	Työn laji Maisterintutkielma
Aika Kesäkuu 2022	Sivumäärä 35
<p>Tiivistelmä</p> <p>Kaksikielisyys, identiteetti ja suomenruotsalaisuus ovat teemoja, joita on tutkittu monipuolisesti sekä Suomessa että ulkomailla. Useimmiten kielen ja identiteetin suhteen nähdään perustuvan sosiaaliseen identiteettiin ja kielelliseen identiteettiin sen yhtenä osa-alueena. Kieli voidaan kuitenkin nähdä myös kontekstuaalisena tekijänä, jolloin sen käyttäminen identiteetin rakentamisessa ja käsittelyssä saattaa vaikuttaa siihen, miten yksilö kokee oman sosiaalisen identiteettinsä. Tässä tutkimuksessa tutkin sitä, miten kaksikielisyys vaikuttaa yksilön sosiaalisen identiteetin kokemukseen silloin, kun kieli identiteetistä kertomisen välineenä vaihtelee.</p> <p>Analysoin kvalitatiivisen sisällönanalyysin avulla kaksikielisten nuorten sosiaalista identiteettiä ja ennen kaikkea niitä eroavaisuuksia, joita syntyy, kun nuoret kuvaavat sosiaalista identiteettiään suomeksi ja ruotsiksi. Aineistoni koostuu kuuden informantin kirjoittamasta 12 esseestä, joista puolet ovat ruotsiksi ja puolet suomeksi. Esseiden pituus vaihtelee 150–350 sanan välillä, ja nuoret pohtivat niissä sekä vapaasti että apukysymyksien avulla sosiaalista identiteettiään ja erilaisia ryhmiä, joihin he kuuluvat. Analyysi on toteutettu kaksivaiheisesti kuvaamalla ensin jokaista informanttia kerrallaan, minkä jälkeen tuloksia on tarkasteltu myös sen kannalta, mitkä eroavaisuudet erikielisen vastausten välillä ovat yhteisiä eri informanteille.</p> <p>Tutkimuksestani käy ilmi, että kieli vaikuttaa nuorten sosiaalisen identiteetin kokemukseen kontekstuaalisena tekijänä. Kielen voidaan tulosten perusteella nähdä vaikuttavan sosiaaliseen identiteettiin kahdella tavalla: tietyn kielen kokeminen kontekstuaalisena tekijänä joko vahvistaa yksilöiden kokemusta kyseistä kieltä käyttäviin ryhmiin kuulumisesta, tai vahvistaa kokemusta muista kielistä käyttäviin ryhmiin kuulumisesta. Kielellä on siis sekä ryhmiin kuulumisen tunnetta, että niistä erottumista vahvistava vaikutus. Tutkimukseni perusteella ehdotankin, että jatkossa tutkimuksessa keskityttäisiin myös siihen, miten päivittäiset kielenkäyttötottumukset ja kokemus sosiaalisesta identiteetistä vaikuttavat toisiinsa, etenkin kaksi- tai monikielillä henkilöillä.</p>	
Asiasanat kaksikielisyys, sosiaalinen identiteetti, sosiaalisen identiteetin kokemus, kieli-identiteetti, kielivalinta	
Säilytyspaikka Jyväskylän yliopisto, JYX	
Muita tietoja	

FIGURER

FIGUR 1	Materialinsamlingsprocessen.....	7
FIGUR 2	Den sociala identiteten.....	16

TABELLER

TABELL 1	Informanternas bakgrund.	7
TABELL 2	Essäanvisningarna.	8

INNEHÅLL

1	INLEDNING	1
1.1	Syfte.....	2
1.2	Tidigare studier	3
2	MATERIAL OCH METOD	6
2.1	Essäer och informanter.....	6
2.2	Kvalitativ innehållsanalys.....	9
2.3	Etiska överväganden	9
3	TEORETISK BAKGRUND	11
3.1	Sociolingvistik som teoretisk referensram	11
3.2	Social identitet	12
3.2.1	Tre analysnivåer	13
3.2.2	Upplevelsen av den sociala identiteten.....	14
3.2.3	Språkgruppsidentitet	15
3.2.4	Sammanfattning	16
3.3	Språkval.....	17
4	RESULTAT	19
4.1	Linnea	19
4.2	Maria	20
4.3	Alice.....	22
4.4	Elisabeth	23
4.5	Alexander	24
4.6	Sofia.....	25
4.7	Återkommande teman	26
5	DISKUSSION.....	29
	LITTERATUR	32

BILAGOR

1 INLEDNING

Vad händer när man byter det språk på vilket man berättar om sig själv för andra? Beskriver tvåspråkiga individer sig själva på samma sätt på alla de språk som de behärskar? Eller finns det skillnader mellan det man säger om sig själv på finska och på svenska? Denna studie är inspirerad av frågor av detta slag. Även om teman som finlandssvenskar, tvåspråkighet och identitet dyker upp i media med jämna mellanrum (se t.ex. Ginström 2018, Pettersson 2022 och Sonck 2022), finns det mycket som vi inte vet om hur språk och identitet samspelar. Min avhandling försöker bidra till en bättre förståelse av en aspekt som påverkar förhållandet mellan språk och identitet, nämligen tvåspråkigheten.

Det finns mest svenskspråkiga invånare i södra och västra delar av Finland, även om det finns språköar i till exempel mellersta delar av landet (Finlands officiella statistik 2022). Därför är tvåspråkigheten ett vardagligt fenomen särskilt på dessa områden, även om finskan och svenskan är jämbördiga i hela landet (Grundlagen 1999/731). Svenskspråkiga finländare utgör alltså en minoritet som har en i lag säkrad position i samhället. Detta syns även i skolsystemet och hur man tar hänsyn till flerspråkigheten i samhället. Enligt Utbildningsstyrelsen (2014: 86) handleds eleverna i den finländska skolan "att känna till, förstå och respektera den rätt till eget språk och egen kultur som varje medborgare enligt grundlagen har". För att en sådan handledning skulle vara möjlig är det nödvändigt att förstå de processer som påverkar tvåspråkiga individers identitet.

Samspelet mellan språk och identitet är inte entydigt när man har ett modersmål eller ett språk som man dagligen använder. Det blir ännu mer komplicerat när man tar hänsyn till de individer och grupper som använder två eller flera språk varje dag (se t.ex. Herdina & Jessner 2002: 149–150). Såsom en av mina informanter skriver, kan det ibland kännas "lite som två olika världar". I studien kommer jag att diskutera komplexitet med språk och identitet med hjälp av begreppen *social identitet*, *språkgruppidentitet* och *språkval*. Jag använder kvalitativ innehållsanalys för att analysera

essäer som tvåspråkiga ungdomar har skrivit om sin sociala identitet. Jag kommer speciellt att analysera om deras upplevelse av den sociala identiteten förändras när de använder olika språk.

I följande avsnitt presenterar jag studiens syfte och redogör för de mest relevanta studier som har gjorts om tvåspråkighet och identitet när det gäller mitt syfte. Jag kommer att diskutera studier som är relevanta med tanke på den finlandssvenska kontexten, men jag beaktar också andra tvåspråkiga gemenskaper. I kapitel 2 beskriver jag mina informanter och min materialinsamlingsprocess. Jag kommer också att redogöra för kvalitativ innehållsanalys som är min analysmetod. I kapitel 3 diskuterar jag den teoretiska bakgrunden och definierar de viktigaste begreppen för studien, först och främst social identitet. I kapitel 4 presenterar jag mina resultat med hjälp av det empiriska materialet och i kapitel 5 diskuterar och sammanfattar jag resultaten av undersökningen.

1.1 Syfte

Syftet med denna avhandling är att analysera hur tvåspråkiga finlandssvenska ungdomar skriftligt beskriver sin sociala identitet på finska och på svenska. I studien undersöker jag med andra ord om tvåspråkiga finlandssvenska ungdomar beskriver sig själva på samma sätt på båda språken, på finska och på svenska, eller om det finns skillnader mellan det man skriver om sig själv på två olika språk. Jag är speciellt intresserad av att se om de möjliga olikheter som kan skönjas i materialet överlag är återkommande, det vill säga om det finns någonting som är kännetecknande för flera informanter. Jag kommer att använda korta essäer som material och dessa analyserar jag med hjälp av kvalitativ innehållsanalys (se avsnitt 2.2).

Med begreppet *social identitet* avser jag den dimension av individens identitet som konstrueras genom de sociala kategorier, grupper och verksamheter som individen hör till (Verkuyten 2005: 42–43, för närmare diskussion kring begreppet se avsnitt 3.2). I denna studie kommer jag särskilt att koncentrera mig på individens upplevelse av den sociala identiteten, vilket betyder att jag fokuserar på hur individen själv ser på sin sociala verksamhet (se Verkuyten 2005: 60–63). Detta innebär att jag inte kommer att analysera hur andra kategoriserar individen i sociala verksamheter eller vilka sociala kategorier individen enligt andra hör till. Enligt Verkuyten (2005: 60–63) består individens sociala identitet av de uppfattningar som andra har om individen, och därför handlar min studie inte om informanternas sociala identitet i sig, utan om den upplevelse som informanterna har av den (för närmare diskussion kring den sociala identiteten och upplevelsen av den se avsnitt 3.2.2).

I följande avsnitt redogör jag för de viktigaste studier som har gjorts gällande det omfattande forskningsfältet tvåspråkighet, språk och identitet. Jag koncentrerar mig på de nyare studier som har den sociala identiteten och språkvalets betydelse för upplevelsen av denna i fokus. Eftersom forskningsfältet är rätt stort, presenterar jag främst sådana studier som gäller den finlandssvenska kontexten särskilt ur ungdomars synvinkel.

1.2 Tidigare studier

Frågor förknippade med tvåspråkighet, språkvalets betydelse för social identitet och individens upplevelse av social identitet har varit av stort intresse för lingvistikern redan i många år. Särskilt i Finland utgör den tvåspråkiga gemenskapen ett intressant forskningsobjekt. Till exempel Sara Nyholm (2011) diskuterar parallella fenomen mellan språk och identitet med hjälp av Närpesungdomars uppfattningar om dialekt och standardsvenska. Enligt henne verkar förhållandet mellan identitet och dialekt framför allt höra samman med dialektens sociala kontext och det språk man använder till exempel med familj eller kompisar. I ljuset av Nyholms studie kan man dra den slutsatsen att språket är starkt knutet till individens identitet, och särskilt det språk som man använder mest i sociala kontakter kan spela en avgörande roll för individens sociala identitet. (Nyholm 2011: 111.)

Liknande resultat om förhållandet mellan språk och identitet har till exempel Jennifer Miller (2010) fått när hon undersökte invandrarstudenter i Australien. Miller märkte att språket påverkade studenternas identitetsskapande och att det språk de använde hade betydelse för identiteten. Enligt Miller använde invandrarstudenterna språk både för att hitta grupper med samma förstaspråk (t.ex. kantonesiska eller mandarin) och för att identifiera sig med de grupper som använde engelska. Allt språkbruk och identitetsskapande påverkades av de sociala konstruktioner som ägde rum, individens egna språkkunskaper och de attityder som individen hade till språkbruket. (Miller 2010: 97–99.)

Både Nyholm (2011: 111) och Miller (2010: 95) drar slutsatser att det finns ett starkt förhållande mellan individens språkbruk och identitet. När man undersöker språk och identitet utanför individens närmaste sociala krets, kan man tala om ett större sociolingvistiskt klimat på ett särskilt geografiskt område. Till exempel Anna Henning-Lindblom och Karmela Liebkind (2007) har undersökt detta med hänsyn till finska och svenska. De fokuserade på att jämföra hur olika grader av så kallad etnolingvistisk vitalitet (EV) och olikheter i individens nätverk av lingvistiska kontakter (INCL) påverkar individens identifikation med ett särskilt språk. Henning-Lindblom och Liebkind visar att även om identifikation med ett visst språk kan bero på graden

av etnolingvistisk vitalitet, är det möjligt att identifiera sig med fler än ett språk. Det språk som påverkar individens identitet mest utesluter inte andra språk från identitetsskapandet, utan samexistens mellan olika språk är möjligt inte bara i ett geografiskt område, utan också när det gäller individens identitet. (Henning-Lindblom & Liebkind 2007: 178–180.)

Förhållandet mellan språk och identitet bland två- eller flerspråkiga har tidigare utforskats en hel del, särskilt med fokus på språkval (för närmare diskussion kring begreppet se avsnitt 3.3). Den stora frågan har varit vilka slutsatser man kan dra av språkvalet gällande individens identitet och förhållandet mellan språk och identitet. Till exempel Kristiina Lieri (2017) undersökte finsk-norska ungdomars språkval i Osloområdet och förändringar i deras språkpraktiker. Hon analyserade intervju- och enkätmaterial kvalitativt och märkte att ungdomarnas språkval kan förklaras med hjälp av deras språkliga identitet och förändringar i denna. Liknande resultat av språkvalet och identitetsskapandet har man också fått i andra tvåspråkiga gemenskaper, till exempel i mexikansk-amerikansk kontext (Fuller 2007) och arabisk-kandensisk kontext (Dweik & Qawar 2015). I den finlandssvenska kontexten har man fått liknande resultat i flera studier. Raija Berglund (2008: 290) märkte att hennes unga informant valde språk enligt kontext och vilket språk han såg som användbar i olika situationer. Dessutom har Jaana Kolu (2020) undersökt Haparandaungdomar i ett transspråkande perspektiv (för transspråkande se Vogel & García 2017: 3). Hon konstaterar att hennes resultat överstämmer med tidigare forskning när det gäller hur individens identitet kontinuerligt men också situationellt konstrueras i sociala sammanhang (Kolu 2020: 75).

Under de senaste decennierna har det sociolingvistiska intresset förflyttats från enskilda gruppidentifikationer till individuella sociala identiteter som man framhäver på olika sätt i olika situationer (Einarsson 2009: 39, se även Verkuyten 2005: 53–54). I dessa situationer kan språk även uppfattas som kontextuell faktor som påverkar hur man upplever sin sociala identitet i en given situation. Till exempel Maykel Verkuyten (2005) och Jan Einarsson (2009) framhäver den komplexa roll som tvåspråkigheten spelar vid identitetsskapande. Åsa Wedin (2017) undersöker detta med hjälp av identitetstexter. Hon diskuterar hur tvåspråkighet och särskilt hur första- och andraspråk används i till exempel utbildningen påverkar identitetsskapandet. Detta kan påverka barnens upplevelse av social identitet och de sociala identiteter som barnen framhäver. (Wedin 2017.)

Utöver Wedins (2017) studie av identitetstexter konstaterar också Maria-Carme Torras och Joseph Gafaranga (2002) att språkgruppsidentiteten bör iakttas som en dimension av social identitet. De framhäver också att valet av språk i olika sociala sammanhang kan vara ett sätt för individen att uttrycka sin språkgruppsidentitet som en del av den sociala identiteten. (Torras & Gafaranga 2002: 545.)

I denna studie fokuserar jag på att jämföra de upplevelser av social identitet som framhävs på olika sätt av tvåspråkiga ungdomar på svenska och på finska. Denna synvinkel på beskrivningen av social identitet möjliggör en vetenskaplig analys av hur tvåspråkiga individer upplever sin sociala identitet i olika sociala situationer. I följande kapitel redogör jag för materialet och metoden för studien.

2 MATERIAL OCH METOD

Denna studie anknyter sig till den sociolingvistiska forskningstraditionen, vilket möjliggör flera val för materialinsamling (se t.ex. Boyd & Ericsson 2015: 20–21). Studien är kvalitativ och metoden kvalitativ innehållsanalys. I detta kapitel fokuserar jag på de val som jag har gjort när det gäller materialinsamlingen och beskriver de steg som jag tar för att nå studiens syfte. Jag tar även hänsyn till de etiska frågor som uppstår i samband med forskningsprocessen.

2.1 Essäer och informanter

Materialet för min studie består av tolv korta essäer som finlandssvenska ungdomar har skrivit om sig själva på två språk, på finska och på svenska. Materialet har samlats in med hjälp av två enkäter på nätet, varav den första skickades till informanter med hjälp av gymnasielärare i svenska Österbotten. Informanterna hade fyllt 18 år och de upplevde att deras finska och svenska är lika starka. Alla sex informanter skrev två essäer om sig själv och dessa texter är 150–380 ord långa. Hälften av essäerna är på finska och hälften på svenska.

Den första enkäten innehöll information om studien samt bakgrundsfrågor som jag bad informanterna besvara. Den innehöll också anvisningarna till den första essän (se bilaga 1 och 2). Bakgrundsfrågorna behandlade informanternas ålder och användningen av finska och svenska i vardagen. Informanterna angav också sina initialer för att jag senare skulle kunna jämföra svaren mellan den första och den andra enkäten som skickades ut ett dygn efter den första (se bilaga 3 och 4).

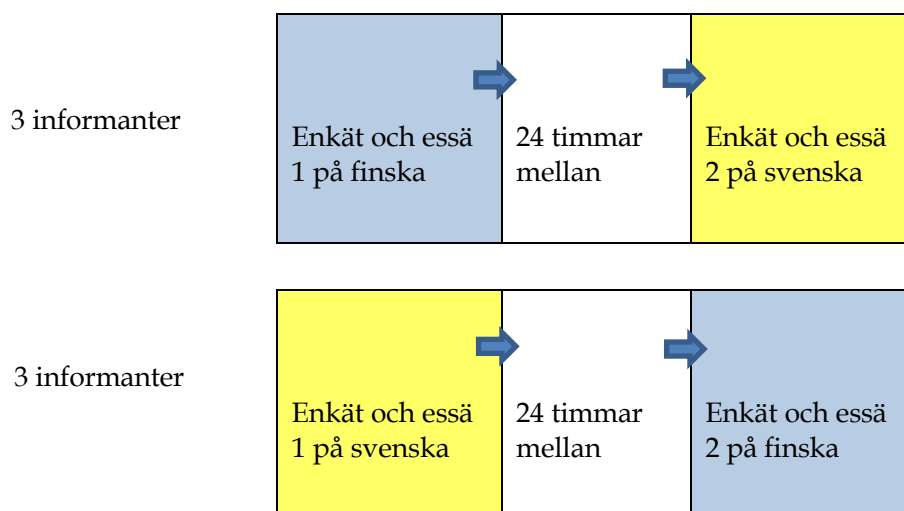
I tabell 1 redogör jag för informanternas bakgrund. För att garantera informanternas anonymitet har jag valt sex namn från en lista sammanställd av Myndigheten

för digitalisering och befolkningsdata med de populäraste förnamnen hos svenskspråkiga barn år 2020 (se Myndigheten för digitalisering och befolkningsdata 2021).

TABELL 1 Informanternas bakgrund.

Informant	Ålder	Språket i vardagen
Maria	18	finska och svenska lika mycket
Sofia	18	mer svenska
Alexander	18	mer svenska
Linnea	18	mer finska
Elisabeth	18	mer svenska
Alice	18	finska och svenska lika mycket

Såsom jag påpekade ovan, fyllde informanterna två separata enkäter. Varje informant fyllde i en enkät med alla frågor på finska och en enkät med alla frågor på svenska. Detta gjordes för att undvika situationer där informanterna bara översätter sina svar när jag ber dem svara på två olika språk. Översättningen skulle ha varit problematiskt eftersom syftet med studien är att koncentrera på de skillnader som kan uppstå vid beskrivningen av den sociala identiteten när man använder två språk. Med hjälp av två separata enkäter blev risken för att informanterna skulle översätta sina svar mindre. För att vidare minska på risken att översättningsaspekten skulle påverka studiens resultat varierade jag språket i den första enkäten. En del av informanterna började med att skriva essän först på finska och en del med att skriva först på svenska. Figur 1 beskriver hur olika språkversioner samspelar med varandra.

FIGUR 1 Materialinsamlingsprocessen.

Informanterna fick essäanvisningarna på det språk som jag den gången bad dem att använda. I tabell 2 finns essäanvisningarna på båda språken. I anvisningarna tog jag hänsyn till att hjälpfrågorna skulle hjälpa informanterna både att berätta hur de själva ser på sin sociala identitet och hur de tror att andra ser på den.

TABELL 2   Essäanvisningarna.

svenska	<p>Skriv ca 250 ord om dig själv på svenska. Du får hjälp av följande frågor, men du behöver inte svara på dem, utan du kan fritt berätta om dig själv, dina gemenskaper och grupper.</p> <p>Vilka olika grupper och gemenskaper hör du till? Vad betyder dessa för dig?</p> <p>Vilka olika grupper och gemenskaper skulle du vilja höra till? Varför?</p> <p>Vilka grupper/gemenskaper tycker andra att du hör till?</p>
finska	<p>Kirjoita n. 250 sanaa itsestäsi suomeksi. Saat apua seuraavista kysymyksistä, mutta niihin ei ole pakko vastata, vaan voit myös vapaasti kertoa itsestäsi, yhteisöistäsi ja ryhmistäsi.</p> <p>Mihin erilaisiin ryhmiin ja yhteisöihin kuulut? Mitä nämä ryhmät ja yhteisöt merkitsevät sinulle?</p> <p>Mihin ryhmiin tai yhteisöihin haluaisit kuulua? Miksi?</p> <p>Mihin ryhmiin/yhteisöihin luulet, että muut ihmiset yhdistävät sinut?</p>

Det finns några utmaningar som kan uppstå när man använder essäer som material. Till exempel Tuomi och Sarajärvi (2018: 96–97) diskuterar dessa möjliga problem och påpekar att essäer kan bli för korta eller att de kan vara för innehållsfattiga. Essäskrivningen som materialinsamlingsmetod kräver mycket av informanter. Deras ålder och kunskaper i skrivet språk kan påverka hurdant material man får. (Tuomi & Sarajärvi 2018: 96–97.) Jag försökte ta hänsyn till dessa fallgrovar när jag formulerade enkäten och essäanvisningarna. Jag förutsatte också 18 års ålder för informanter eftersom man då sannolikt kan beskriva sig själv mångsidigare i skrift.

Tuomis och Sarajärvis kommentarer om innehållet var också en orsak till att jag bad informanterna skriva texter på cirka 250 ord. Några informanter skrev lite mindre, 150 ord, och några lite mer, 380 ord. Med materialinsamlingen märkte jag ännu att även de kortaste essäerna hade tillräckligt med innehåll för att man kan analysera dem gällande upplevelsen av individens sociala identitet.

2.2 Kvalitativ innehållsanalys

Den metod som jag använder i denna studie är kvalitativ innehållsanalys (se Miles & Huberman 1994: 10–12). Analysprocessen baserar sig grovt på tre steg: *reducering*, *kategorisering* och *abstrahering* (Miles & Huberman 1994: 10). I det följande beskriver jag dessa steg och ger exempel på hur analysen kommer att genomföras.

Det första steget av analysprocessen är reducering av material. Detta betyder att allt oväsentligt gallras bort från materialet och bara det som handlar om forskningsfrågorna blir kvar. Reducering sker även genom hela analysprocessen. (Miles & Huberman 1994: 10–11.) När det gäller mitt material betyder detta att jag bara tar med i analysen sådant som handlar om ungdomarnas sociala identitet. Eftersom essäerna är relativt korta och informanterna har skrivit enligt anvisningarna, finns det nästan ingenting som måste utelämnas.

Det andra steget är kategorisering av materialet. Med detta steg kombinerar jag det reducerade materialet i tematiska helheter eller kategorier för att underlätta fortsatt analys. Beroende på hur omfattande materialet är kan dessa kategorier kombineras i större kategorier. (Miles & Huberman 1994: 11.) Till exempel kategoriserar jag alla yttranden som har med familjens språkanvändning att göra under kategorin "Familjens språk".

Det sista steget med kvalitativ innehållsanalys är abstrahering. Med detta steg sammanfattar jag de resultat som jag får fram med hjälp av kategorierna (Miles & Huberman 1994: 11–12). För min studie betyder detta att jag drar samman resultat med hjälp av alla de kategorier som jag har formulerat vid kategoriseringen och därigenom beskriver hur informanterna upplever sin sociala identitet.

Jag anlägger ett teoristyrkt perspektiv på innehållsanalys. Detta betyder att analysen baserar sig på teorin och till exempel de viktiga begreppen är synliga, men teorin är inte det enda som styr analysprocessen. I den teoristyrda innehållsanalysen påverkas resultaten samtidigt av teorin och materialet. (Tuomi & Sarajarvi 2018: 108–109.) Min analys baserar sig på teorin om upplevelsen av social identitet samt tidigare forskning om språkval vid beskrivningen av den sociala identiteten. Samtidigt framhäver jag också materialets betydelse för nya resultat om ämnet.

2.3 Etiska överväganden

I samband med den första enkäten presenterade jag studiens syfte för informanterna och bad om deras samtycke till studien. Informanterna är alltså medvetna hur deras svar kommer att användas och vad studien handlar om. Alla informanter gav sitt

samtycke till studien. De var också medvetna om att det var frivilligt att delta i studien och de kunde dra sig ur studien när som helst. Därför kan man säga att studien fyller kraven på information och samtycke (Boyd & Ericsson 2015: 21–22).

I denna studie hanterar jag information om informanternas personliga liv. Enligt Miles och Huberman (1994: 290–293) är anonymitet ett av de etiska problem som kan uppstå med kvalitativt material. För att garantera informanternas anonymitet har jag pseudonymiserat materialet och genomfört analysen så att det inte är möjligt att identifiera informanterna utgående från analysresultat. Detta betyder till exempel att jag har varit tvungen att lämna bort sådana yttranden som är för specifika från de text-exempel som jag ger i samband med analysen i kapitel 4.

Pseudonymisering av materialet försäkrar även att studien uppfyller kraven på GDPR (se Dataombudsmannens byrå 2022). Materialet innehåller inte heller någon känslig information, till exempel ras eller politiska åsikter. Det pseudonymiserade materialet förvaras på Jyväskylä universitet dataenhet som bara jag har tillgång till. Materialet används endast för denna studie och det ska förstöras efter en tid när studien har blivit färdig och granskad.

3 TEORETISK BAKGRUND

I detta kapitel redogör jag i huvuddrag för hur den sociolingvistiska språkforskningen har utvecklats från 1960-talet till i dag. Jag kommer också att definiera de centrala begreppen *social identitet*, *språkgruppsidentitet* och *språkval*. Jag diskuterar förhållandet mellan språk och identitet och hur detta har problematiserats i forskningen. Detta perspektiv genomsyrar hela kapitlet.

3.1 Sociolingvistiken som teoretisk referensram

Sociolingvistiken växte fram på 1960-talet som en protest mot traditionella lingvistiska inriktningar, speciellt den strukturella språkforskningen och generativa grammatiken. Grunden för protesten var att dessa inriktningar bortsåg från språkets sociala dimension, vilket till exempel William Labov, en av förgrundsgestalterna inom sociolingvistiken, såg som problematiskt. Han ansåg att språket inte kan existera utan den sociala dimensionen. (Einarsson 2009: 20–21.)

Nuförtiden syftar sociolingvistiken till att förstå de sociala fenomenen i samhället med hjälp av att analysera språket och det språkliga beteendet (Einarsson 2009: 15). Det har pågått en diskussion om det rätta namnet på fältet, mellan sociolingvistik och språksociologi. Enligt Einarsson (2009: 15–16) används båda termerna dock synonymt och därför har jag valt att använda ordet *sociolingvistik* för att beskriva det fält som denna studie hör till.

Under åren har det sociolingvistiska fältet blivit mycket bred och det täcker forskningsfrågor både på samhällets makronivå såsom på mikronivån. Man kan således konstatera att det sociolingvistiska fältet öppnar upp mångsidiga perspektiv på forskning. (Tandefelt 2015a: 12–13.) Ett perspektiv på sociolingvistiken kan vara att forskningen syftar till att undersöka förhållandet mellan språk och identitet, särskilt

den sociala identiteten (Liebkind & Henning-Lindblom 2015: 183–184). Till exempel i Finland har två officiella språk möjliggjort för språkforskare att koncentrera sig på de fenomen som uppstår med tvåspråkighet och språkgruppernas minoritets- och majoritetsstatus. Man har också undersökt tvåspråkighetens inverkan på samhället, till exempel på individens identitet. (Skutnabb-Kangas 1981.) De studier som har den största betydelsen för min studie är Henning-Lindblom och Liebkind (2007), Nyholm (2011), Wedin (2017) och Kolu (2020).

I det följande kommer jag att definiera de sociolingvistiska begreppen i min studie. Jag börjar med begreppet *social identitet* (avsnitt 3.2). Därefter diskuterar jag också i huvuddrag begreppet *språkval* (avsnitt 3.3) och hur det samspelar med upplevelsen av social identitet.

3.2 Social identitet

En bärande tanke i denna studie är att det finns ett förhållande mellan språk och identitet (se t.ex. Miller 2010). Språkbruk är särskilt viktigt för den delen av identitet som formas i sociala kontakter. Samtidigt påverkar identiteten språkbruket. (Liebkind 2010: 20–21.) Vad detta betyder i praktiken och hur man kan beskriva fenomenet kommer jag att diskutera här.

Jag inleder diskussionen om förhållandet mellan språk och identitet med begreppet *social identitet*. Här vill jag framhäva att även om jag i detta teorikapitel indelar individens identitet i olika dimensioner och behandlar den ur olika perspektiv, är identitet alltid en helhet. Det är inte möjligt att dela den in i enstaka dimensioner med tydliga ramar, utan varje dimension påverkar den stora helheten. (Liebkind & Henning-Lindblom 2015: 197.) En annan viktig påminnelse är att åldern påverkar hur individens identitet förändras och hur individen upplever den. Även om identitet aldrig har en slutlig form och den förändrar under individens liv, utvecklas identiteten mest under ungdomstiden, från 12 till 21 år. (Fadjuhoff 2015: 151–152.) Mina informanter är alla 18-åriga. Antagligen spelar identitetsfrågor en stor roll för dem i denna ålder och detta kan framgå av studiens resultat.

Individens identitet kan delas in i *den personliga* och i *den sociala* identiteten (Verkuyten 2005: 42–43). Med den personliga identiteten menar man de egenskaper som man själv eller andra förknippar med en person. Dessa kan vara till exempel adjektiv som beskriver ens karaktär, såsom *pratsam* eller *glad* (se t.ex. Liebkind & Henning-Lindblom 2015: 183). Den sociala identiteten handlar i sin tur om de sociala kategorier som individen hör till, eller enligt andra hör till (Verkuyten 2005: 42–43). Skillnaden mellan den personliga identiteten och den sociala identiteten är att den sociala inte handlar om det som gör individen unik i sig, utan om det som hen har gemensamt

med andra människor. Man kan även tänka sig att den sociala identiteten är en sida av identiteten som man inte direkt kan förändra eller bestämma själv, utan den utvecklas, konstrueras och påverkas av den sociala verksamheten. (Verkuyten 2005: 42–43.) I denna studie är den sociala identiteten den dimensionen av identiteten som jag behandlar i samband med språket.

3.2.1 Tre analysnivåer

För att strukturera analysen av den sociala identiteten, använder jag tre analysnivåer: *den individuella nivån*, *interaktionsnivån* och *den samhälleliga nivån* (Verkuyten 2005: 18–22). Individens upplevelse av sin sociala identitet, det vill säga mitt huvudsakliga forskningsobjekt, finns mellan den individuella nivån och interaktionsnivån.

På den individuella nivån handlar analysen om de psykologiska processer som pågår hos en individ gällande den sociala identiteten, såsom konstruerandet av identitet, kognitiva processer och till exempel individens självbild (Verkuyten 2005: 18–19). Om man tar språkgrupp som ett exempel på en social kategori, kunde den individuella analysnivån koncentrera sig på stolthet över språkgrupp eller om man identifierar sig själv med en eller fler språkgrupper (se t.ex. Liebkind & Henning-Lindblom 2015: 183–184).

När man går vidare från den individuella nivån till interaktionsnivån, kan man betrakta hur den individuella nivån påverkas av sociala kontakter (Liebkind & Henning-Lindblom 2015: 184). På denna nivå koncentrerar man sig särskilt på det som händer i dessa sociala kontakter identitetsmässigt och hur den sociala identiteten formas och påverkas där (Verkuyten 2005: 19). Ett viktigt begrepp på interaktionsnivån är *identitetsförhandlingar*. Enligt Liebkind och Henning-Lindblom (2015: 185–186) beskriver man med begreppet de handlingar genom vilka man konstruerar gruppidentifikationen med andra människor. Identitetshandlingar är alltså verktyg att identifiera sig med grupper och gemenskaper. Ett exempel på identitetsförhandlingar kan vara en diskussion om man känner sig tvåspråkig eller att individen visar med kroppsspråk att hen vill höra till en viss grupp. (Liebkind & Henning-Lindblom 2015: 185–186.)

Det är viktigt att märka att individens upplevelse av sin sociala identitet ibland kan avvika från andras syn. Enligt Verkuyten (2005) definieras individens sociala identitet av andra människor, inte av individen själv. Han konstaterar att man kan göra en skillnad mellan den upplevelsen av social identitet som individen har och den objektiva verkligheten som andra ser. (Verkuyten 2005: 60.) Andras uppfattning om en person och det som man själv ser att man är eller vill bli, konstrueras och förhandlas genom identitetsförhandlingar. Dessa identitetsförhandlingar i interaktionen fogar samman den individuella nivån och interaktionsnivån. (Liebkind & Henning-

Lindblom 2015: 185–186.) Individens sociala identitet och upplevelsen av den är således två dimensioner av individens identitet som alltid samspelar i sociala situationer.

Den sista analysnivån, den samhällliga nivån, koncentrerar sig på de politiska, ideologiska, kulturella och ekonomiska faktorer som kan påverka individens sociala identitet (Liebkind & Henning-Lindblom 2015: 184). Dessa faktorer som till exempel lagstiftning eller stereotypa uppfattningar gör att även den samhällliga nivån samverkar med den individuella nivån och interaktionsnivån (se t.ex. Verkuyten 2005: 19).

För att kunna analysera upplevelsen som individen har om sin sociala identitet genomför jag analysen med hjälp av essäer som informanterna har skrivit om sig själva. Essäanvisningarna (se avsnitt 2.1) som informanterna fick innehöll både frågor om hur de själva ser på sin sociala identitet (den individuella analysnivån) och hur de tror att andra ser på deras sociala grupptillhörigheter (interaktionsnivån). I följande avsnitt ska jag diskutera de faktorer som kan påverka hur en individ upplever sin sociala identitet och hur dessa presenteras i forskningslitteraturen.

3.2.2 Upplevelsen av den sociala identiteten

Verkuyten (2005) betonar skillnaden mellan den sociala identiteten och individens upplevelse av denna. Han nämner att dessa är två skilda aspekter av individens identitet och det är möjligt att de inte motsvarar varandra. Dessa motstridigheter kan orsaka spänningar till exempel om andra människor anser att individen hör till en grupp som hen inte vill höra till. Ännu ligger upplevelsen av den sociala identiteten och den objektiva verkligheten av den ofta nära varandra. Spänningar kan dock uppstå, och det är viktigt att detta iakttas inom forskningen. (Verkuyten 2005: 60–63.)

Utöver de möjliga spänningarna mellan den sociala identiteten och upplevelsen av denna, kan kontextuella faktorer påverka hur den sociala identiteten ses och upplevs. Verkuyten (2005: 70) nämner att kontexten, det vill säga situationen för identifieringsprocessen, påverkar hur den sociala identiteten upplevs och presenteras. Sådana kontextuella faktorer som kan påverka upplevelsen och presentationen av individens sociala identitet kan vara tid, situationen, olika referensgrupper och omgivning. (Verkuyten 2005: 70–71.) Dock kan en individ försöka uttrycka och framhäva olika sociala identiteter till exempel i skolan och på fritiden eller i hemlandet och utomlands. Enligt Einarsson (2009: 39) kan de gemenskaper som man vill identifiera sig med förändras snabbt enligt omgivning och till exempel ens handlingar. Både Verkuyten (2005) och Einarsson (2009) påpekar att kontexten påverkar vilka sociala identiteter individen vill framhäva i situationen och vilka hen vill gömma undan. Enligt Verkuyten (2005: 53–54) kan individen dock ha flera sociala identiteter som alltid hör till individens identitet, men i olika kontexter framhävs olika sociala identiteter enligt situationen (se även Einarsson 2009: 39).

Utöver omgivning, tid eller gemenskaper, kan också språk vara en kontextuell faktor och då påverka vilka identiteter framhävs och hur individen upplever sin identitet. Enligt Miller (2010) är det språk som man använder viktigt för hur individen upplever sin identitet. Också Einarsson (2009) framhäver förstaspråkets betydelse som identitetsmarkör. Eftersom språket är ett viktigt verktyg för identitetsförhandlingar (se t.ex. Liebkind & Henning-Lindblom 2015: 185) påverkar det också hur den sociala identiteten upplevs i olika situationer. Detta förhållande mellan språket och upplevelsen av den sociala identiteten kan vara särskilt intressant bland tvåspråkiga individer som använder mer än ett språk i sina gemenskaper (Einarsson 2009: 41–42, se även Liebkind & Henning-Lindblom 2015: 185).

I följande avsnitt ska jag med hjälp av begreppet *språkgruppsidentitet* ge exempel på hur språk kan påverka den sociala identiteten.

3.2.3 Språkgruppsidentitet

En social identitet kan uppstå genom de språkgemenskaper vilka individen hör till (Liebkind & Henning-Lindblom 2015: 187). Till exempel kan en finskspråkig person identifieras som finskspråkig och hen kan anses höra till "de finskspråkiga". Ibland kan språket eller språkkunskaperna även bli en markör för gemenskapen. Då kan till exempel bara de som kan språket på tillräckligt hög nivå anses höra till gemenskapen. I sådana fall kan man ta fram begreppet *språkgruppsidentitet*. (Liebkind & Henning-Lindblom 2015: 187.)

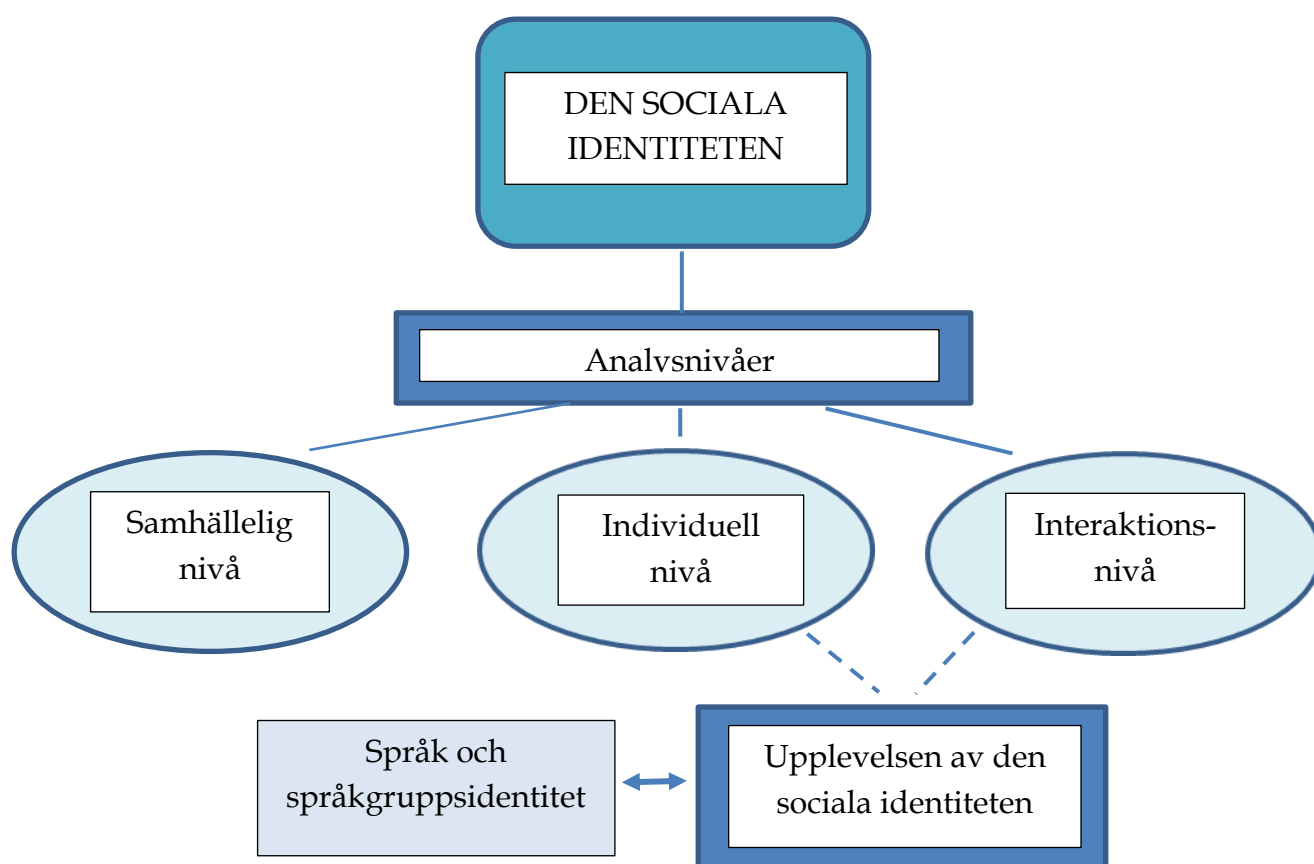
Med språkgruppsidentitet hänvisar man ofta till situationen där språket är den mest framträdande identitetsmarkören bland en grupp människor (Liebkind & Henning-Lindblom 2015: 187). Detta kan vara fallet till exempel med finlandssvenskar, då modersmålet får en så kallad integrativ funktion (Liebkind & Henning-Lindblom 2015, se även Tandefelt 2015b). Ett annat sätt att förhålla sig till språket i jämförelse med integrativ funktion är instrumentell funktion, då språket inte är en identitetsmarkör utan snarast ett kommunikationsverktyg (Liebkind & Henning-Lindblom 2015: 187–188).

Min avsikt är att kunna analysera hur tvåspråkiga finlandssvenska ungdomar skriftligt beskriver sin sociala identitet på finska och svenska. Mina informanter talar både svenska och finska, och det är möjligt att deras språkgruppsidentitet kommer att påverka deras upplevelse av den sociala identiteten och också synas i hur de beskriver denna upplevelse skriftligt. I avsnitt 3.3 redogör jag för begreppet *språkval* som också kan påverka informanternas beskrivning av upplevelsen av den sociala identiteten när det sker både på finska och på svenska.

3.2.4 Sammanfattning

Jag inledde avsnitt 3.2 med paraplybegreppet *social identitet* och nådde till sist begreppet *språkgruppsidentitet*. Att börja från *social identitet* var nödvändigt för att få en klar bild av hur dessa begrepp hänger ihop och hur de fungerar på olika vetenskapliga nivåer.

Den bilden som jag har konstruerat om social identitet kan beskrivas med hjälp av en figur som sammanfattar de delar av den sociala identiteten som har definierats ovan (se figur 2). Jag utgår från den sociala identiteten och definierar därefter de underbegrepp som är viktiga för studien.

FIGUR 2 Den sociala identiteten.

I den övre delen av figur 2 ser man begreppet *social identitet*. Dessutom har jag definierat *personlig identitet*, även om jag lämnat den utanför figuren som beskriver det tankesätt som används i denna studie. Vidare har jag diskuterat de tre analysnivåerna, särskilt den individuella nivån och interaktionsnivån. Jag tog upp upplevelsen av den sociala identiteten och hur denna kan avvika från den sociala identiteten. Till sist har jag diskuterat språkgruppsidentiteten och betydelsen av språket som kontextuell faktor för upplevelsen av individens sociala identitet.

För mig är det viktigt att man ändå minns att individens identitet alltid är en helhet, och de analysnivåer och dimensioner som jag har beskrivit påverkar varandra och påverkas av andra nivåer.

3.3 Språkval

Ovan har jag diskuterat de begrepp som jag använder för att beskriva individens identitet i samband med språket. Jag har konstaterat att språket och kontexten kan påverka den upplevelsen som individen har om sin sociala identitet. Hittills har jag ändå inte diskuterat dessa språkliga processer närmare. I detta avsnitt kommer jag att presentera begreppet *språkval* för att ge ett exempel på hur språkbruket kan påverka individens upplevelse av sin sociala identitet.

Enligt Norrby och Håkansson (2015: 226) ett sätt för två- eller flerspråkigheten att komma till synes hos en individ är *språkval*, det vill säga att tvåspråkiga individer kan välja vilket språk de använder i situationen. Man kan säga att språkval är ett av de tvärspråkliga fenomen som påverkar tvåspråkiga individer, gemenskaper och samhällen. (Norrby & Håkansson 2015: 225–226.) Grosjean (1982: 128) konstaterar dock att även enspråkiga individer kan göra språkval mellan resurser och modaliteter av ett språk. I denna studie spelar modaliteter eller resurser av ett språk inte någon stor roll och därför definierar jag språkval som ett val som en två- eller flerspråkig individ kan göra mellan olika språk. Med denna definition bortser jag den synvinkel som till exempel Grosjean (1982: 128) nämner om de val som kan göras inom ett språk.

Ett annat tvärspråkligt fenomen som är vanlig hos tvåspråkiga individer är *kodväxling*. Även om jag inte undersöker kodväxling i min studie, vill jag framhäva skillnaden mellan kodväxling och språkval. Med språkval betyder man de val som man gör mellan olika språk i olika situationer, när med kodväxling brukar man hänvisa till situationer där individen varierar mellan flera språk under ett samtal. (Norrby & Håkansson 2015: 226, för kodväxling se även Gardner-Chloros 2009: 1–5.) Således preciserar jag min definition av språkval för de val som två- eller flerspråkiga individer gör mellan olika språk i olika situationer.

Det finns faktorer som kan påverka språkval, även om tvåspråkiga individer oftast gör omedvetna val mellan språk. Enligt Grosjean kan situationen och omgivningen för språkbruket påverka vilket språk individen väljer. Grosjean nämner också deltagare i interaktionen, ämnet för diskussionen och interaktionens mål som påverkande faktorer. (Grosjean 1982: 127–130.) Vidare har till exempel Lieri (2017: 71) konstaterat att även individens språkliga och etniska identitet och förändring i dessa under ungdomstiden kan påverka språkval.

I min materialinsamlingsprocess var det jag som bestämde språket för essäskrivning. Då kan man anse att situationen, det vill säga anvisningar till essän, påverkade informanternas språkval och de sannolikt gjorde ett medvetet val att använda det språket som jag bad dem att använda. Med essäanvisningarna har jag försökt skapa en situation i vilken språket kontrolleras. Tanken är att få fram de dimensioner av individens sociala identitet som hen förknippar med det valda språket. Möjligen får jag också fram de diskussionsämnen som är mer naturliga för informanterna på svenska eller på finska. Dessa diskussionsämnen är samtidigt de faktorer som möjligen styr informanternas språkval i sociala talsituationer. Jag kommer att analysera detta närmare i följande kapitel när jag presenterar resultaten av studien.

Ovan har jag diskuterat språkval ur individens synvinkel. Romaine (1995: 23–77) framhäver ändå hur även samhället påverkar individens språkval. På den samhällsliga nivån kan till exempel det institutionella stödet påverka språkval i sociala sammanhang. (Romaine 1995: 23–77.) I kapitel 1 hänvisade jag till Utbildningsstyrelsen. Vad de konstaterar om hur man förhåller sig till språk i finländska skolan är ett exempel av det institutionella stödet som kan påverka språkval hos individer (Utbildningsstyrelsen 2014: 86). Den inverkan som institutionella stödet har på språkval och vidare på identitetsskapandet märkte också Wedin (2017) när hon undersökte hur de språk som används i utbildningen påverkar ungdomarnas identitetsskapande.

I min studie granskar jag språkval först och främst ur individens synvinkel. Jag förstår språkval som språkligt fenomen som kan påverka individens upplevelse av social identitet. Dock samspelar individens språkval oavbrutet med det som händer i samhället. Därför kommer jag också att diskutera mina resultat ur samhällets synvinkel. Detta kommer jag att göra i kapitel 5. I följande kapitel kommer jag att presentera studiens resultat.

4 RESULTAT

Syftet med denna avhandling är att analysera hur tvåspråkiga finlandssvenska ungdomar skriftligt beskriver sin sociala identitet på finska och på svenska. I detta kapitel kommer jag att presentera mina resultat en informant åt gången. Jag kommer särskilt att fokusera på de olikheter som finns i informanternas svar på de två språken. Därefter kommer jag att undersöka de likheter som är kännetecknande för flera informanter. Jag inleder med Linnea, Maria och Alice, eftersom de var de tre informanterna som hade minst skillnader mellan de svenska och de finska svaren. Därefter diskuterar jag Elisabeth, Alexander och Sofia, vars finska och svenska essäer avviker mer från varandra.

4.1 Linnea

Linnea anger att hon använder mer finska än svenska i sin vardag. Hennes beskrivning av sina gemenskaper är nästan densamma på finska och på svenska. Hon nämner familj, skolgemenskap och kompisar som sina huvudsakliga grupper på båda språken. Med Linnea är det intressant att även om hon betonar finskans betydelse som identitetsmarkör, är beskrivningen av den sociala identiteten och möjligen upplevelsen av den nästan densamma på båda språken. Finskan verkar vara av stor betydelse för Linnea; förändringen av språkkontexten påverkar inte hennes upplevelse. Finskans betydelse och den stora likheten mellan de finska och svenska svaren framgår av exempel 1 (svenska) och 2 (finska).

- (1) Mina tankar löper på finska, jag har vuxit upp i en finskspråkig miljö och mina föräldrar talar finska. Finskan är alltså ett starkare språk och ligger närmare hjärtat.
- (2) Olen aina puhunut suomea kotona vanhempieni kanssa ja olen kasvanut hyvin suomenkielisessä ympäristössä. Ajatukseni ovat suomeksi ja tunneside kieleen vahvempi.

Jag har alltid pratat finska hemma med föräldrar och har vuxit upp i en finskspråkig miljö. Jag tänker på finska och jag har ett starkare känslomässigt band med finskan.

I Linneas essäsvar syns det också att hon beskriver alla sina gemenskaper och grupper ur en språklig synvinkel, det vill säga vilka språk hon eller andra använder. Dessutom reflekterar hon kring sin relation till finlandssvenskhet. I båda essäerna, på finska och på svenska, nämner hon att hon inte känner sig som finlandssvensk men hennes finskspråkiga vänner tycker att hon är finlandssvensk. I exempel 3 (svenska) och 4 (finska) beskriver hon situationen.

- (3) Jag identifierar dock inte som en finlandssvensk, eftersom ingendera av mina föräldrar talar språket. Mina helt finskspråkiga vänner ser mig dock som en finlandssvensk på grund av mina starka språkkunskaper.
- (4) En koe itseäni suomenruotsalaiseksi, koska se ei ole kotikieleni. Täysin suomenkieliset ystäväni näkevät minut kuitenkin sellaisena, koska puhun ruotsia, kuin äidinkieltä.

Jag känner inte mig som finlandssvensk, eftersom svenskan inte är mitt hemspråk. Mina helt finska vänner ser mig dock som finlandssvensk eftersom jag pratar svenska som om det vore mitt modersmål.

Till exempel Verkuyten (2005: 60–63) nämner att det kan uppstå en spänning mellan den sociala identiteten och upplevelsen av den. Linnea verkar att känna en sådan spänning gällande finlandssvenskheten. Linnea anser alltså att andra förknippar henne med språkgruppsidentitet som hon inte tycker att hon har. Den här spänningen mellan den sociala identiteten och upplevelsen av språkgruppsidentiteten verkar vara återkommande för flera informanter (jfr Maria, Elisabeth, Alexander och Sofia). Därför återkommer jag till frågan i avsnitt 4.7.

4.2 Maria

Maria använder lika mycket svenska och finska i sin vardag. På samma sätt som Linnea, nämner hon skolgemenskap, kompisar och familj som hennes huvudsakliga gemenskaper. Det verkar att hon har klara ramar för när hon pratar finska respektive svenska. Detta framgår av exempel 5 (svenska).

- (5) Det har varit naturligt för mig att i skolan vara med kompisarna därifrån och prata svenska, men sedan när skolan tar slut byta till finska och endast umgås med familjen och vännerna som pratar finska. Det har ibland [kännts] lite som två olika världar.

Även Marias essäsvar är mycket likadana på finska och på svenska. Det finns ännu två avgörande skillnader mellan hennes essäer. För det första nämner Maria sin ridningshobby och de kompisar som hon har fått genom den enbart på finska. Hon

nämner också att dessa kompisar är finskspråkiga, vilken kan påverka det att hon nämner dem på finska. I exempel 6 (finska) berättar Maria om sina kompisar.

- (6) [Ratsastus harrastukseni] myötä olen saanut suomenkielisiä kavereita. Heidän kanssaan olen viettänyt enemmän aikaa [vapaa ajalla].

På grund av min ridninghobby har jag fått finskspråkiga vänner. Med dem har jag umgått mer på fritiden.

Den andra stora skillnaden mellan Marias essäsvar på finska och på svenska finns i hur hon berättar om andras syn på henne. På finska beskriver Maria hur hon tror att de finskspråkiga ser på henne och på svenska hur hon tror att de svenskspråkiga ser på henne. Denna skillnad blir även mer synlig eftersom Maria annars har beskrivit sina gemenskaper mycket likadant på båda språken. Det är möjligt att användningen av finska språket aktiverar henne att reflektera över sina finska gemenskaper och relationer. Detsamma verkar ske på svenska med de svenskspråkiga gemenskaperna. Det är möjligt att det valda språket får Maria att framhäva de gemenskaper som talar samma språk. Då blir finskspråkiga vänner ett av de diskussionsämnen som är mer naturliga för Maria på finska än på svenska. Parallellt är det naturligare för Maria att nämna svenskspråkiga vänner på svenska. Detta är ett naturligt kontinuum för hur Maria har nämnt samtalspartnern och kontexten som faktorer som påverkar hennes språkval (se exempel 5). I exempel 7 (finska) och 8 (svenska) beskriver Maria hur hon tror att andra ser på henne.

- (7) Suomenkieliset kaverit varmasti ajattelevat minun olevan suomenruotsalainen koska puhun ruotsia, käyn ruotsinkielistä koulua ja asun ruotsinkielisessä kylässä. Itse näen kyllä olevani suomalainen joka laitettiin ruotsinkieliseen kouluun jotta opin puhumaan ruotsia.

Mina finskspråkiga vänner säkert tänker på att jag är finlandssvensk, eftersom jag talar svenska, går i svenskspråkig skola och bor i en svenskspråkig by. Själv tycker jag att jag är finländare som ställdes in i en svenskspråkig skola för att jag skulle lära mig svenska.

- (8) De jag umgås i skolan med tror jag är av samma åsikt som mig att jag inte är [finlandssvensk], eftersom jag inte har samma traditioner som dem, jag lyssnar mycket mera på finsk musik än svensk osv... även om de säger att man skulle kunna tro att jag är [finlandssvensk] om man bara hör mig prata svenska.

Av exempel 7 (finska) framgår också den spänning som Maria känner mellan sin sociala identitet och upplevelsen av den sociala identiteten.

4.3 Alice

Alice är den andra informant som anger att hon använder finska och svenska lika mycket. På samma sätt som med Maria, påverkar detta möjligen att hon beskriver sina gemenskaper på finska och på svenska på ett mycket likartat sätt. Alice nämner skolgemenskap, familj och kompisar som sina huvudsakliga grupper. Hon nämner också att arbetskamrater utgör en viktig gemenskap för henne. Alices beskrivning av dessa gemenskaper och grupper likar mycket varandra på båda språken, även om hon beskriver sina kompisar och sin relation med dem lite mer på finska än svenska.

Den mest intressanta aspekten av Alices svar är att på svenska hon konstaterar att den finlandssvenska gemenskapen är väldigt viktig för henne. Detta gör hon inte på finska. Egentligen nämner hon inte alls språket eller finlandssvenskheten på finska. På svenska är den finlandssvenska gemenskapen det första som Alice nämner när hon börjar beskriva sin sociala identitet. Exempel 9 är den första sats som Alice har skrivit i sitt essäsvaret på svenska.

- (9) Jag hör först och främst till den finlandssvenska gemenskapen. Det betyder mycket för mig eftersom svenskspråkiga finländare hör till minoriteten och jag tycker att det är viktigt att upprätthålla det svenska språket i Finland.

Det är intressant hur stor skillnaden är gällande upplevelsen av språkgruppsidentiteten i det finska och i det svenska svaret hos Alice. Det verkar att svenska språket aktiverar hennes upplevelse av finlandssvenskheten. Enligt Verkuyten (2005: 70) kan individer uppleva några dimensioner av sina sociala identiteter starkare i situationer där dessa dimensioner framförs på grund av kontexten. Språkvalet (se t.ex. Grosjean 1982: 128) är en process som påverkar i bakgrunden när språket fungerar som kontextuell faktor. När Alice interagerar med den svenskspråkiga gemenskapen, pratar hon svenska. Då när hon på grund av essäanvisningar väljer att använda svenska, blir det mer naturligt för henne att berätta om den svenskspråkiga gemenskapen. Eftersom också till exempel Nyholm (2011) och Miller (2010) har konstaterat att språket spelar en stor roll för identitetsupplevelsen, är det inte överraskande att Alice upplever sin finlandssvenskhet starkare när hon berättar om sin sociala identitet på svenska.

Alice är den enda informanten i studien som inte nämner någon spänning mellan hur hon upplever sin sociala identitet och hur andra ser på henne. Detta kan bero på att Alice inte har reflekterat kring sina gemenskaper lika mycket ur språkets synvinkel som andra. I stället tror hon att andra förknippar henne till de gemenskaper varifrån andra känner henne. Detta framgår av exempel 10 (finska).

- (10) Suurin osa tutuista tai puolitutuista yhdistävät minut todennäköisesti kouluun, mutta se riippuu totta kai ihmisestä, ja mistä tunnen kyseisen henkilön, mihinkä hän minut yhdistää. Sukulaiset yhdistävät minut perheeseen tietenkin, kaverit kaveriporukkaan ja kollegat työyhteisöön.

Den största delen av bekanta eller halvbekanta kopplar mig till skolan, men det med vilken man kopplar mig till beror på människan och varifrån jag känner hen. Släktingar kopplar mig till familjen förstås, kompisar till kompisar och kollegor till arbetsgemenskapen.

I följande avsnitt kommer jag att presentera Elisabeth, Alexander och Sofia. De har mer skillnader i sina essäsvår på finska och svenska än Linnea, Maria och Alice ovan.

4.4 Elisabeth

Elisabeth använder mer svenska än finska i sin vardag. Hennes språkbruk avviker alltså från Linnea, Maria och Alice ovan. Elisabeth, Maria och Linnea har ändå gemensamt att det finns en klar spänning mellan deras upplevelse av sin sociala identitet och den sociala identiteten gällande språkgruppstillhörigheten. Elisabeth nämner att hon skulle vilja höra till båda språkgemenskaperna, till den finskspråkiga och till den svenskspråkiga, men andra beter sig så att hon känner sig att hon måste välja. I följande exempel 11 (finska) och 12 (svenska) beskriver Elisabeth hur hon känner sig i situationen.

- (11) Vaikka suomenruotsalaisuus on niin iso osa minun elämästäni, haluaisin kuitenkin olla osa suomenkielisestä yhteisöstä. Koen usein, että se ei käy, koska osaan ruotsia, vaikka osaan suomea melkein yhtä hyvin. Esimerkiksi kun maksan kassalla niin puhun aina suomea, koska se on minulle helpompi. Mutta monet myyjät vaihtavat heti ruotsiksi, jos he edes vähän epäilevät, että olen ruotsinkielinen. Monet suomenkieliset eivät edes halua puhua minun kanssani, heti kun he kuulevat, että olen suomenruotsalainen. Tuntuu joskus siltä, että minun pitäisi valita ruotsi vai suomi. Silloin valitsisin totta kai ruotsin, mutta haluaisin olla osa molemmista kielistä.

Även om finlandssvenskhet spelar en stor roll i mitt liv, skulle jag vilja höra till den finska gemenskapen. Jag upplever ofta att detta inte går till, eftersom jag kan svenska, även om jag kan finska nästan lika bra. Till exempel när jag betalar vid kassan talar jag alltid finska eftersom det är lättare för mig. Men många kassörer byter direkt till svenskan om de tänker även lite att jag är svenskspråkig. Många finskspråkiga vill inte ens tala med mig när de hör att jag är svenskspråkig. Ibland känner det att jag borde välja svenskan eller finskan. Då skulle jag absolut välja svenskan, men jag skulle vilja ännu höra till båda språkgemenskaper.

- (12) Eftersom halva min släkt är finsk skulle jag gärna vilja höra till den finskspråkiga gemenskapen. Och på ett sätt gör jag ju det, men det känns inte alltid så. Men ibland byter kassören till svenska direkt hen märker att jag inte är helt finsk, fast jag kan finska mycket bättre än vad hen kan svenska. Även när man träffar finska människor i min ålder är de väldigt fördomsfulla. Det räcker med att jag kan svenska och så är jag inte en av dem längre.

När Elisabeth beskriver sin språkgruppsidentitet och de spänningar som hon känner i den, är båda språkversionerna mycket likadana. Utöver detta finns det ännu några olikheter i hur Elisabeth beskriver sin sociala identitet på finska och på svenska. Hon nämner skolgemenskapen och kompisarna på svenska och på finska, samt

finlandssvenskheten. Ändå nämner Elisabeth sin familj och den finskspråkiga släkten enbart på svenska. På finska nämner hon dessa inte. I exempel 13 (svenska) beskriver hon sin familj och släkt.

(13)Eftersom halva min släkt är finsk skulle jag gärna vilja höra till den finskspråkiga gemenskapen.

En orsak till att Elisabeth nämner sin finskspråkiga släkt bara på svenska, kan vara att svenska språket hjälper henne att tänka på de grupper som inte talar svenska. Enligt Norrby och Håkansson (2015: 33) använder individer identitetsförhandlingar både att visa vilka grupper de hör till, samt vilka grupper de inte hör till. Den svenskspråkiga kontexten orsakar möjligen att Elisabeth tänker mer på de grupper som hon inte hör till när hon använder svenska.

En annan skillnad mellan Elisabeths essäsvar är att hon bara nämner sociala medier, närmast TikTok, bara på svenska. Det är svårt att säga varför hon gör detta, eftersom hon inte nämner till exempel på vilket språk hon använder TikTok. I alla fall är det märkvärdigt att skillnaden finns och att språket som kontextuell faktor påverkar hur Elisabeth upplever sin sociala identitet.

4.5 Alexander

I stil med Elisabeth använder även Alexander mer svenska än finska i sin vardag. Såsom de andra informanterna, nämner han skolgemenskap, kompisar och familj som viktiga grupper för honom. Utöver dessa nämner han att även abiturientgruppen och arbetskollegorna är viktiga för honom. Alexander berättar dock mycket mer specifikt om sin familj på finska än på svenska. Detta kan man jämföra med hjälp av exempel 14 (svenska) och 15 (finska). Exempel 14 är det enda ställe i den svenska essän där Alexander nämner sin familj.

(14)Viktigaste gemenskaperna jag hör till är familj och vänner.

(15)[Perheeni] kuuluu sisko (15) veli (19) isä ja äiti, ollaan tavallinen perhe ja meillä on hyvä suhde keskenään. Kaverit ja perhe ovat tärkeitä minulle, auttaa vaikeissa kohdissa elämässä ja tukee minua.

I min familj hör syster (15), bror (19) och pappa och mamma. Vi är en normal familj och vi har bra relationer. Kompisar och familjen är viktiga för mig, de hjälper när det är svårt i livet och stödjer mig.

På samma sätt som Elisabeth, nämner Alexander några gemenskaper bara på det språk som han inte använder med gemenskapen. Alexander nämner sin svenska

språkgemenskap och sitt modersmål svenska, bara på finska. I exempel 16 (finska) beskriver Alexander sitt språkbruk på finska.

(16) Nimeni on Alexander, äidinkieleni on ruotsi ja suomea olen oppinut isältä ja harrastuksista pieneä ja kavereilta.

Mitt namn är Alexander, mitt modersmål är svenska och finskan har jag lärt mig från pappan och från hobbyer som småbarn och från kompisar.

Jag diskuterar den inverkan som språket har som kontextuell faktor på gruppidentifierande identitetsförhandlingar (se t.ex. Norrby & Håkansson 2015: 30) i avsnitt 4.7.

4.6 Sofia

Sofia är den tredje informanten som använder mer svenska än finska i sin vardag. Hon är också den som har mest olikheter i sina essäer på finska och på svenska. Dessutom känner hon också en spänning mellan sin upplevelse av social identitet och andras uppfattning om hennes språkgruppsidentitet. I exempel 17 (svenska) beskriver Sofia på svenska den här spänningen.

(17) Då det kommer till språk känner jag mig mera som finlandssvensk än som tvåspråkig. Inte för att jag själv tycker att min svenska är starkare men för att andra har fördomar om mina finska kunskaper då mina föräldrar inte pratar finska.

På svenska nämner Sofia familjen som en viktig gemenskap. På finska nämner Sofia familjen bara i samband med språket som de använder tillsammans. Hon beskriver också sitt språkbruk mer på svenska än på finska. Eftersom svenska är det språket som Sofia väljer att använda med sin familj, kan det påverka att hon känner det naturligt att berätta om familjen och familjens språkbruk på svenska. De språkval som Sofia gör när hon talar med sin familj orsakar att hon förknippar familjen starkare med svenska språket. I exempel 18 (finska), 19 (svenska) och 20 (svenska) kan man märka hur mycket mer Sofia berättar om sin familj på svenska än på finska.

(18) Monet sanoo, että en kuulu kaksikielisiin, tai että en voi kutsua itseni kaksikieliseksi sillä vanhempani eivät puhu suomea minulle (toisaalta he kyllä osaavat suomen kieltä sujuvasti).

Många säger att jag inte hör till de tvåspråkiga, eller att jag [kan inte] säga att jag är tvåspråkig eftersom mina föräldrar [talar inte] finska med mig (på andra sidan de ju talar finska språket flytande).

(19) Jag kommer från en tvåspråkig familj men hemma har vi alltid pratat svenska.

(20) Då det kommer till språk känner jag mig mera som finlandssvensk än som tvåspråkig. Inte för att jag själv tycker att min svenska är starkare men för att andra har fördomar om mina finska kunskaper då mina föräldrar inte pratar finska. Jag har lärt mig finska för att min bästa vän pratar finska och jag har alltid spenderat lika mycket tid med henne och hennes familj som jag spenderat med min [egna].

I exempel 20 nämner Sofia också sin bästa kompis och hennes familj med vilka hon pratar finska. Dessa nämner hon inte alls på finska. Fenomenet är möjligen detsamma som med Alexander och Elisabeth gällande känslan av de grupper som man hör och inte hör till. Jag kommer att återkomma till det här i följande avsnitt.

På finska nämner Sofia också att hon hör till några välgörenhetsorganisationer. Detta nämner hon inte på svenska. Detta kan bero på att hon använder finska när hon är i kontakt med organisationer, då språkvalet skulle vara en process som påverkar att denna skillnad framgår av Sofias svar. Det språket som Sofia använder när hon är i kontakt med organisationer kom ändå inte upp i hennes svar. I exempel 21 (finska) nämner Sofia de välgörenhetsorganisationer som hon hör till.

(21) Tunnen myös kuuluvani moneen hyväntekeväisyys organisaatioon. Tykkään lahjoittaa rahaa esimerkiksi Amnestyyn tai Punaiseen ristiin ja olen myös jäsenenä hyväntekeväisyys organisaatiossa.

Jag känner också att jag hör till många välgörenhetsorganisationer. Jag tycker om att donera till Amnesty eller Röda Korset och jag är också medlem i välgörenhetsorganisationer.

I följande avsnitt kommer jag att sammanfatta de teman i de svenska och finska essä-svar som är återkommande för flera informanter. Jag kommer också att analysera vad kan förklara dessa skillnader

4.7 Återkommande teman

I avsnitt 4.1–4.6 ovan har jag presenterat mina informanter gällande de olikheter som finns i deras essä-svar om den sociala identiteten på finska och på svenska. I det här avsnittet kommer jag att redogöra för de olikheter som är återkommande för flera informanter. Jag kommer också att ta upp den spänningen mellan den sociala identiteten och upplevelsen av den som flera informanter känner. Den här dimensionen handlar inte om de olikheterna mellan språkversioner, men eftersom det är ett förekommande fenomen hos flera informanter, kommer jag att reflektera kring det.

Informanterna kan grovt delas in i tre kategorier. För det första har Linnea en stark känsla av språktillhörighet med finskan vilket påverkar hennes essä-svar. Det finns inte olikheter mellan Linneas essäer på finska och på svenska som det gör med andra informanter. Jag anser att detta är på grund av den stora rollen som finska språket har för henne. Utöver detta kan också det faktum att Linnea koncentrerar på

språket mer än de andra i deras svar påverka resultaten. I Linnes svar syns att hon har reflekterat kring sina gemenskaper och grupper ur en språklig synvinkel, även om i själva essäanvisningarna nämns språket inte (se avsnitt 2.1). Det är möjligt att information om studien orsakade Linnea att koncentrera på språket mer än hon hade gjort om hon hade skrivit essäerna i något annat sammanhang. Därför kan även information om studien, i vilket jag nämnde det språkliga perspektivet, ses som en kontextuell faktor som påverkade Linneas svar. Enligt Verkuyten (2005: 53) påverkar kontexten starkt hur en individ upplever sin sociala identitet i situationen. Han konstaterar också att det oftast finns flera kontextuella faktorer som påverkar samtidigt upplevelsen och man kunde egentligen tala om kontexter i stället för en kontext (Verkuyten 2005: 53–54). Det är möjligt att information om studiens mål påverkade mer Linneas svar som kontextuell faktor än finska och svenska språk.

Den andra kategorin utgörs av Marias och Alices svar. De anger att de använder lika mycket svenska och finska i sin vardag, vilket syns i deras svar. Det finns en balans mellan vad Maria och Alice berättar om sig själva på finska och på svenska, det vill säga essäsvaren är mycket likadana på båda språken. Det finns ändå en stor olikhet mellan Alices finska och svenska essäer. Detsamma gäller för Maria. För Alice ligger skillnaden i hur hon beskriver finlandssvenskheten på svenska och finska. Hon nämner egentligen den bara i den svenska essän. För Maria gäller den enda olikheten hur hon reflekterar kring andras syn på hennes sociala grupper; hon beskriver den syn som svenskspråkiga har på svenska och den syn som finskspråkiga har på finska. Både Maria och Alice nämner och möjligen upplever en starkare tillhörighet till den språkgemenskapen som använder det språket som de berättar om sina sociala identiteter på. Detta stämmer med det som Verkuyten (2005: 53–54) konstaterar om kontextens betydelse, såsom med det som Grosjean (1982: 128) påpekar om språkvalet. Enligt Grosjean (1982: 128) väljer individen språket ibland för att uttrycka samhörighet med en grupp, av psykolingvistiska skäl. Man kan konstatera att språkval är en språklig process som påverkar hur Maria och Alice upplever sin sociala identitet när språket fungerar som kontextuell faktor. Då är det naturligt att användningen av ett språk får individen att uppleva en dimension av ens sociala identitet starkare, såsom Maria och Alice gör.

Den tredje kategorin består av Sofia, Alexander och Elisabeth. Alla dessa tre informanter använder mer svenska än finska i sin vardag. Samtidigt har dessa tre mest olikheter av alla informanter mellan deras svar på finska och på svenska. De olikheter som finns i Sofias, Alexanders och Elisabeths svar är även sammanhängande. Alla dessa olikheter gäller hur informanterna beskriver mer de grupper i sina svar som inte använder det språket som är en av de kontextuella faktorerna i beskrivningssituationen. Man kan märka detta till exempel när Sofia nämner sin bästa vän som pratar finska bara i den svenska essän, eller när Alexander bara nämner sin språktillhörighet

med svenskan när han skriver på finska. Såsom jag konstaterade i fallet Linnea, kan individen enligt Norrby och Håkansson (2015: 33) använda identitetsförhandlingar (se också Liebkind & Henning-Lindblom 2015: 185–186) både för att uttrycka vilka grupper hen hör till och vilka hen inte hör till. När det gäller Sofia, Alexander och Elisabeth, verkar de uppleva starkare tillhörighet med de grupper som använder svenska eller har med svenska språket att göra när finska språket fungerar som kontextuell faktor vid identitetsbeskrivningen. Detsamma verkar ske när situationen är omvänd, nämligen då när informanterna beskriver sina finskspråkiga gemenskaper bara på svenska.

Sist vill jag nämna den spänning som fem av sex informanter känner mellan den sociala identiteten och den individuella upplevelsen av den. Alice är den enda informant som inte nämner någon sådan spänning. Jag har diskuterat orsaker till detta i avsnitt 4.3. Alla andra informanter upplever att det finns en konflikt mellan den sociala identiteten och den upplevelsen som de själva har om sin sociala identitet. Enligt Verkuyten (2005: 60–63) är det inte ovanligt att det finns en spänning mellan det som man själv upplever om sin sociala identitet och vad den sociala identiteten enligt andra är. Såsom vi ser särskilt i Sofias, Marias, Elisabeths och Linneas svar, kan det vara frustrerande för individen att en sådan spänning finns.

Med den här syntesen av de återkommande teman i informanternas essäer avslutar jag presentation av studiens resultat. I det avslutande kapitlet diskuterar jag dessa resultat ur samhällets synvinkel och relaterar till tidigare studier om ämnet. På det här sättet fogar jag samman de tre analysnivåerna för studien av den sociala identiteten som Verkuyten (2005: 18–22) beskriver. I det här kapitlet har jag reflekterat över informanternas svar på den individuella och interaktionsnivån, och i det följande kommer jag att betrakta dessa resultat på den samhälleliga nivån samt fortfarande ur individens synvinkel.

5 DISKUSSION

Syftet med denna avhandling har varit att analysera hur tvåspråkiga finlandssvenska ungdomar skriftligt beskriver sin sociala identitet på finska och på svenska. Jag var speciellt intresserad av att se om de möjliga olikheter som finns i materialet överlag är återkommande, det vill säga om det finns någonting som är kännetecknande för flera informanter. Jag använde två essäer från sex informanter, en på finska och en på svenska, för att jämföra de olikheter som finns mellan dessa. Jag kategoriserade och analyserade informanternas svar med hjälp av kvalitativ innehållsanalys. Jag har presenterat resultaten för studien ovan, först en informant åt gången och därefter sammanfattningsvis för att åskådliggöra de återkommande teman.

Sammanfattningsvis kan man säga att informanternas ålder syns mest i de gemenskaper som de nämner som viktiga. Alla informanterna nämner skolgemenskapen, kompisar och familjen. Dessa är alla gemenskaper som antagligen spelar en stor roll för ungdomarnas identitet. Enligt Fadjukoff (2015: 151–152) kan individens identitet ändå förändra mycket under ungdomstiden och även efter den. Såsom Lieri (2017) märkte när hon undersökte finska-norska ungdomar i Osloområdet, kan förändringar i individens språkliga och etniska identitet påverka språkval. Då kan mina informanter uppleva sina sociala identitet i några år på ett olikt sätt. De kan välja olika språk med deras gemenskaper och detta kan även påverka hur de upplever sin sociala identitet när språk fungerar som kontextuell faktor vid identitetsbeskrivningen. Även longitudinell undersökning om hur språkval och upplevelsen av social identitet förändrar efter ungdomstiden skulle vara intressant.

I ljuset av de tidigare studier av språkets betydelse för individens sociala identitet (se t.ex. Henning-Lindblom & Liebkind 2007) och teorin om kontextens betydelse för upplevelsen av den sociala identiteten (Verkuyten 2005: 60–63), var det inte överraskande att det språk som man använde i situationen påverkade hur man upplever sin sociala identitet. Detta framgår av nästan alla svaren, förutom Linneas i vilket information om studien som kontextuell faktor verkade ha en större betydelse för

upplevelsen av den sociala identiteten än språket. Resultaten av språkets betydelse som kontextuell faktor för upplevelsen av identiteten stämmer också med det som Torras och Gafaranga (2002: 545) samt Liebkind och Henning-Lindblom (2015: 187) konstaterar om språkets betydelse som identitetsmarkör.

Jag kategoriserade informanterna enligt det hur mycket deras finska och svenska svar skilde sig från varandra. Två informanter, Maria och Alice, hade mycket likadana essäer på finska och på svenska; det fanns bara en stor skillnad, som gällde upplevelsen av språkgruppsidentiteten. Dock hade tre informanter, Sofia, Alexander och Elisabeth, mer olikheter i de finska och svenska svaren. Dessa olikheter gällde också språkgruppstillhörigheten, men när Maria och Alice nämnde de gemenskaper som använde det valda språket, nämnde Sofia, Alexander och Elisabeth de gemenskaper som inte använde det valda språket. Dessa resultat visar att det finns olika språkliga processer som påverkar upplevelsen av den sociala identiteten. I ljuset av dessa resultat kan man påpeka åtminstone två olika processer i vilka språket påverkar individens upplevelse av den sociala identiteten. För det första kan det använda språket förstärka upplevelsen av språkgruppsidentiteten med de grupper som använder samma språk som individen själv. Då kan man även se språkval som en språklig process som påverkar upplevelsen av den sociala identiteten. För det andra kan det använda språket lyfta fram upplevelsen av språkgruppsidentiteten med de grupper som använder något annat språk än det som individen använder i situationen. Tidigare har till exempel Verkuyten (2005: 53) fokuserat på detta förhållande mellan språket, den sociala identiteten och kontexten. De processer som jag beskriver ovan stämmer också med vad Miller (2010: 97–99) påpekar om hur invandrarestudenter använde olika språk att identifiera sig med olika grupper.

Man kunde även diskutera om individens attityder till språkbruket eller graden av vardagligt språkbruk påverkar vilka processer som är mest framträdande när det gäller olikheter i de svenska och finska versionerna. Av mina informanter upplever de som använder lika mycket svenska och finska i sin vardag starkare språkgruppsidentitet med de grupper som använder samma språk som de beskriver sina sociala identiteter på. Å andra sidan framhäver de informanter som använder mer svenska i vardagen i sina texter mer de grupper som inte använder det språket som de beskriver sin sociala identitet på. Eftersom materialet ändå är relativt litet och bakgrundsinformationen om informanternas språkbruk inte speciellt omfattande, anser jag att det inte är möjligt att dra en sådan slutsats på basis av materialet. Jag vill ännu nämna att i tidigare forskning har man märkt att föräldrarnas språk och minoritetsgruppstatus kan stärka språkgruppstillhörigheten särskilt med minoritetsgruppen (Rydenvald 2014: 119). Dock påpekar till exempel Lieri (2017: 70) att hennes resultat inte stämmer med detta. Fortsatt forskning om samspelet mellan vardagligt språkbruk, språkval och upplevelsen av den sociala identiteten behövs alltså fortfarande.

Enligt Romaine (1995: 23–77) har det institutionella stödet en stor betydelse med tanke på språkgruppsidentitet och språkval. I ljuset av min studie kan vi se hur frustrerande en spänning mellan den sociala identiteten och individens upplevelse av sin sociala identitet kan vara. Om man betraktar fenomenet på den samhällsliga nivån, tilltar betydelsen omgivningen har för individens språkgruppsidentitet och språkval. Utgående från mina resultat skulle det vara viktigt att två- eller flerspråkiga individer stöds med att reflektera över sin sociala identitet. Det skulle vara också betydelsefullt för att öka samhällets medvetenhet om de processer som påverkar individens upplevelse av sin sociala identitet. Med tanke på de mål som Utbildningsstyrelsen har för den finländska skolan för att hjälpa individer att uttrycka sina identiteter (Utbildningsstyrelsen 2014: 86), skulle det vara viktigt att ta hänsyn till de processer bakom upplevelsen av den sociala identiteten som har framkommit i studien.

Jag vill avsluta min magisteravhandling med att svara på den fråga som jag ställde i inledningen: "Beskriver tvåspråkiga individer sig själva på samma sätt på alla de språk som de behärskar?". Svaret är: Nej, det gör de inte. Det finns sociala och språkliga processer som påverkar hur en individ upplever och beskriver sin sociala identitet. Med denna studie har jag analyserat dessa processer och deras inverkan på individens upplevelse av social identitet. Även om studien stämmer med de tidigare resultat som man har fått inom sociolingvistik, sammanfattar den betydelsen som språket som kontextuell faktor har för individens identitet på ett nytt sätt. Studiens resultat kan användas för att öka medvetenheten om samspelet mellan språkvalet, språkbruket, den sociala identiteten och individens upplevelse av den sociala identiteten. På basis av denna studie föreslår jag en synvinkel som framhäver den rollen som kvantiteten av vardagligt språkbruk på två eller flera språk har för upplevelsen av social identitet. Särskilt intressant detta skulle vara om de språk som individen använder fungerar som kontextuella faktorer för beskrivningen av den sociala identiteten.

LITTERATUR

Berglund, R. 2008. *Ett barns interaktion på två språk – En studie i språkval och kodväxling*. Vasa: Vasa universitet.

Boyd, S. & Ericsson, S. 2015. Sociolingvistik i praktiken – inledning. I: Boyd, S. & Ericsson, S. (red.) 2015. *Sociolingvistik i praktiken*. Lund: Studentlitteratur, 11–34.

Dataombudsmannens byrå. 2022. *EU:s dataskyddsförordning*. <https://tietosuoja.fi/sv/gdpr-sv>. (Hämtad: 13.5.2022.)

Dweik, B. & Qawar, H. 2015. Language choice and language attitudes in a multilingual Arab Canadian community: Quebec–Canada: A sociolinguistic study. I: *British Journal of English Linguistics* 3:1, 1–12.

Einarsson, J. 2009. *Språksociologi*. Lund: Studentlitteratur.

Fadjukoff, P. 2015. Identiteetti persoonallisuuden kokoavana rakenteena. I: R.-L. Metsäpelto & T. Feldt (red.). *Meitä on moneksi: Persoonallisuuden psykologiset perusteet*. Jyväskylä: PS-kustannus, 147–159.

Finlands officiella statistik. Nyckeltal för befolkningen efter område, 1990–2021. Helsingfors: Statistikcentralen. https://statfin.stat.fi/PxWeb/pxweb/sv/StatFin/StatFin__vaerak/statfin_vaerak_pxt_11ra.px/. (Hämtad: 16.6.2022.)

Fuller, J. 2007. Language choice as a means of shaping identity. I: *Journal of Linguistic Anthropology* 17, 105–129. doi: <https://doi.org/10.1525/jlin.2007.17.1.105>.

Gardner-Chloros, P. 2009. *Code-switching*. Cambridge: Cambridge University Press.

Ginström, G. 2018. *Finska Harri vill bli finlandssvenska Harry*. I: Svenska Yle 6.11.2018. <https://svenska.yle.fi/artikel/2018/11/06/finska-harri-vill-bli-finlandssvenska-harry> (Hämtad: 27.3.2022.)

Grosjean, F. 1982. *Life with two languages: An introduction to bilingualism*. Cambridge: Harvard University Press.

Grundlagen 1999. 731/11.6.1999.

Henning-Lindblom, A. & Liebkind, K. 2007. Objective ethnolinguistic vitality and identity among Swedish-speaking youth. I: *International Journal of the Sociology of Language* 187-188, 161-183.

Herdina, P. & Jessner, U. 2002. *A Dynamic Model of Multilingualism: Perspectives of Change in Psycholinguistics*. Bristol: Multilingual Matters.

Kolu, J. 2020. Tvåspråkiga Haparandaungdomars transspråkande och identitetspositionering ur ett diakront perspektiv (2014-2019). I: *Nordand* 15:2, 63-77. doi: <https://doi.org/10.18261/issn.2535-3381-2020-02-02>.

Liebkind, K. 2010. Social Psychology. I: J. Fishman & O. Garcia (red.). *Handbook of Language and Ethnic Identity. Disciplinary and regional perspectives*. Oxford: Oxford University Press, 147-185.

Liebkind, K. & Henning-Lindblom, A. 2015. Identitet och etnicitet – och språk? I: M. Tandefelt (red.). *Gruppspråk, samspråk, två språk. Svenskan i Finland – I dag och i går 1:2*. Skrifter utgivna av Svenska litteratursällskapet i Finland. Helsingfors: Svenska litteratursällskapet i Finland, 183-200.

Lieri, K. 2017. Språkanvändning och språkval bland finsk-norska ungdomar i Osloområdet. I: *Puhe ja kieli* 37:2, 55-76.

Miles M. & Huberman A. 1994. *Qualitative data analysis: an expanded sourcebook*. 2 uppl. California: Sage Publications.

Miller, J. 2010. Language Use, Identity, and Social Interaction: Migrant Students in Australia. I: *Research on Language and Social Interaction* 33:1, 69-100.

Myndigheten för digitalisering och befolkningsdata. 2021. *De populäraste förnamnen hos svenskspråkiga barn*. <https://dvv.fi/sv/de-popularaste-barnnamnen>. (Hämtad: 28.3.2022.)

Norrby, C. & Håkansson, G. 2015. *Introduktion till sociolingvistik*. 2 uppl. Lund: Studentlitteratur.

Nyholm, S. 2011. Språket som uttryck för identitet. I: S. Niemi & P. Söderholm (red.). *Svenskan i Finland* 12. Joensuu: Joensuu universitet, 103-112.

Pettersson, D. 2022. *Stig-Björn Nyberg: Språket och skolan är det som förenar oss*. I: Hufvudstadsbladet 6.2.2022. <https://www.hbl.fi/artikel/stig-bjorn-nyberg-spraket-och-skolan-ar-det-som-forenar-oss/>. (Hämtad: 27.3.2022.)

Romaine, S. 1995. *Bilingualism*. Language in society 13. 2 uppl. Oxford: Blackwell.

Rydenvald, M. 2014. "eftersom jag har två språk". *Språkbruk bland svensktalande ungdomar i Europa*. Licentiatuppsats, ROSA-rapport 19. Institutet för svenska som andraspråk, Göteborgs universitet. https://gupea.ub.gu.se/bitstream/2077/35684/1/gupea_2077_35684_1.pdf. (Hämtad: 17.6.2022.)

Skutnabb-Kangas, T. 1981. *Tvåspråkighet*. Lund: Liber Läromedel.

Sonck, F. 2022. *Identitetspolitik är besvärligt för finlandssvenskar*. I: Hufvudstadsbladet 12.2.2022. <https://www.hbl.fi/artikel/identitetspolitik-ar-besvarligt-for-finlandssvenskar/>. (Hämtad: 27.3.2022.)

Tandefelt, M. 2015a. Gruppsspråk, samspråk, två språk. I: M. Tandefelt (red.). *Gruppsspråk, samspråk, två språk*. Svenskan i Finland – I dag och i går 1:2. Skrifter utgivna av Svenska litteratursällskapet i Finland. Helsingfors: Svenska litteratursällskapet i Finland, 11–18.

Tandefelt, M. 2015b. Ett språk i två länder. I: M. Tandefelt (red.). *Gruppsspråk, samspråk, två språk*. Svenskan i Finland – I dag och i går 1:2. Skrifter utgivna av Svenska litteratursällskapet i Finland. Helsingfors: Svenska litteratursällskapet i Finland, 153–182.

Torras, M. & Gafaranga, J. 2002. Social identities and language alternation in non-formal institutional bilingual talk: Trilingual service encounters in Barcelona. I: *Language in Society* 31:4, 527–548. doi: <https://doi.org/10.1017/S0047404502314027>.

Tuomi, J. & Sarajarvi, A. 2018. *Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi: Uudistettu laitos*. Helsinki: Tammi.

Utbildningsstyrelsen 2014. *Grunderna för läroplanen för den grundläggande utbildningen 2014*. https://www.oph.fi/sites/default/files/documents/grunderna_for_laroplanen_for_den_grundlaggande_utbildningen_2014.pdf. (Hämtad: 27.3.2022.)

Verkuyten, M. 2005. *The social psychology of ethnic identity*. New York: Psychology Press.

Vogel, S. & García, O. 2017. Translanguaging. I: *Oxford Research Encyclopedia of Education*. doi: 10.1093/acrefore/9780190264093.013.181.

Wedin, Å. 2017. Arbete med identitetstexter. Flerspråkigt skrivande för identitetsförhandling och engagemang. I: *Nordand* 12:1, 45–66.

BILAGOR

BILAGA 1 ENKÄT 1 SPRÅKVERSIONER

1. Forskningstillstånd - Tutkimuslupa *

Merkitse vain yksi soikio.

- Kyllä
 Ei, en anna lupaa

Bakgrundsinformation -Taustatiedot

2. Pseudonym (Ange pseudonym som består av de första bokstäverna av ditt namn. T.ex. HET (Henna Emilia Tynjälä) *

---

3. Ålder -Ikä *

Merkitse vain yksi soikio.

- 18 år
 19 år
 20 år eller över

4. Kön - Sukupuoli *

Merkitse vain yksi soikio.

- Kvinna
 Mann
 Annat/vill inte säga

5. Jag använder mer i vardagen *

Merkitse vain yksi soikio.

- svenska
 finska
 både lika mycket

Var
hör
jag
till?

Skriv ca 250 ord om dig själv på svenska. Du får hjälp av följande frågor, men du behöver inte svara på dem, utan du kan fritt berätta om dig själv, dina gemenskaper och grupper.

I vilka olika grupper och gemenskaper hör du till? Vad betyder dessa för dig?
I vilka olika grupper och gemenskaper skulle du vilja höra till? Varför?
Enligt din mening, i vilka grupper/gemenskaper tycker andra att du hör till?

6. Var hör jag till? *

1. Tutkimuslupa - Forskningstillstånd *

Merkitse vain yksi soikio.

- Kyllä
 Ei, en anna lupaa

Taustatiedot -Bakgrundsinformation

2. Pseudonyymi (Anna pseudonyymi, joka annoit muodostuu nimesi ensimmäisistä kirjaimista, esim. HET (Henna Emilia Tynjälä). *

---

3. Ikä - Ålder *

Merkitse vain yksi soikio.

- 18 vuotta
 19 vuotta
 20 vuotta tai vanhempi

4. Sukupuoli -Kön *

Merkitse vain yksi soikio.

- Nainen
 Mies
 Muu/ en halua kertoa

5. Käytän enemmän arkipäivässä *

Merkitse vain yksi soikio.

- ruotsia
 suomea
 molempia yhtä paljon

Mihin
minä
kuulun?

Kirjoita n. 250 sanaa itsestäsi suomeksi. Saat apua seuraavista kysymyksistä, mutta niihin ei ole pakko vastata, vaan voit myös vapaasti kertoa itsestäsi, yhteisöistäsi ja ryhmistäsi. Muista ajatella yhteisöjäsi ja ryhmiäsi laajasti.

Mihin erilaisiin ryhmiin ja yhteisöihin kuulut? Mitä nämä ryhmät ja yhteisöt merkitsevät sinulle?

Millaisiin ryhmiin tai yhteisöihin haluaisit kuulua? Miksi?

Millaisiin ryhmiin/yhteisöihin luulet, että muut ihmiset yhdistävät sinut?

6. Mihin minä kuulun? *

BILAGA 2 ENKÄT 2 SPRÅKVERSIONER

Bakgrundsinformation - Taustatiedot

1. Pseudonyymi (Anna tässä sama pseudonyymi, jonka annoit ensimmäisellä lomakkeella eli nimesi ensimmäisistä kirjaimista muodostuva pseudonyymi, esim. HET (Henna Emilia Tynjälä). *

Mihin
minä
kuulun?

Kirjoita n. 250 sanaa itsestäsi suomeksi. Saat apua seuraavista kysymyksistä, mutta niihin ei ole pakko vastata, vaan voit myös vapaasti kertoa itsestäsi, yhteisöistäsi ja ryhmistäsi.

Mihin erilaisiin ryhmiin ja yhteisöihin kuulut? Mitä nämä ryhmät ja yhteisöt merkitsevät sinulle?
Mihin ryhmiin tai yhteisöihin haluaisit kuulua? Miksi?
Mihin ryhmiin/yhteisöihin luulet, että muut ihmiset yhdistävät sinut?

2. Mihin minä kuulun? *

Bakgrundsinformation - Taustatiedot

1. Pseudonym. Ange här den samma pseudonymen som du gav i första enkäten. Den består av de första bokstäverna av ditt namn. T.ex. HET (Henna Emilia Tynjälä) *

Var
hör
jag
till?

Skriv ca 250 ord om dig själv på svenska. Du får hjälp av följande frågor, men du behöver inte svara på dem, utan du kan fritt berätta om dig själv, dina gemenskaper och grupper.

I vilka olika grupper och gemenskaper hör du till? Vad betyder dessa för dig?
I vilka olika grupper och gemenskaper skulle du vilja höra till? Varför?
Enligt din mening, i vilka grupper/gemenskaper tycker andra att du hör till?

2. Var hör jag till? *